

С Т А Н О В И Щ Е

от доц. д-р Цветан Кулевски

съгласно заповед № РД 38-117/06.02.2015 г. , за публична защита на
дисертационен труд на тема

РЕТОРИЧЕСКА АРГУМЕНТАЦИЯ В ДЕБАТИТЕ ПО ВОТОВЕТЕ НА НЕДОВЕРИЕ НА КОАЛИЦИОННИТЕ ПРАВИТЕЛСТВА В БЪЛГАРИЯ (2001 – 2009)

на Виолета Евгениева Ашикова

Най-после у нас се появява научно изследване на един важен въпрос като реторическата аргументация в дебатите по „*вотове на недоверие*“ на българските коалиционни правителства. От личен опит докторантката е забелязала, че дебатите по вотове на недоверие в съвременната парламентарна практика не водят до корекция на политики, водени от правителството, а се превръщат в трибуна за взаимни обвинения и стимулиране на разделението на електората.

Авторката е ограничила своя изследователски *обект* върху парламентарните дебати по вотове на недоверие в 39-тото и 40-тото Народни събрания. *Предмет* на нейното изследване е реторическата аргументация на стратегиите за легитимация и делегитимация. За „*единица*“ на своя анализ тя е избрала „*изказването*“. Основната цел на докторантката е чрез контент-анализ на дебатите по вотове на недоверие да се открият спецификите на аргументативния дискурс и да се изведат характеристиките на комуникативната дейност, която се разгръща.

В *първата част* на доктората е направен подробен и задълбочен анализ, очертаващ хоризонтът на теоретичното поле на аргументацията. Още тук проличава, че авторката е изградила у себе си „*вкус*“ и е придобила усет за научно-изследователска работа. Тя изхожда от Аристотеловото разделение между *двата типа* аргументи, а именно: логическо и реторическо доказателство. Според докторантката,

реторическото доказателство води до „ефективно убеждаване“; диалектичкото доказателство – до „критическа дискусия“; а логическото доказателство – до „стройно разсъждение“. Това са трите перспективи, в чийто контекст е разгърнато самото научно изследване.

Авторката възприема *логическият* хоризонт на аргументацията най-вече като „продукт“, който е определен като съвкупност от групи твърдения, които служат за точен анализ, извършван в съответни форми, по отношение на обосновани изводи. Нейният *диалектически* хоризонт изглежда като „процедура“, което позволява критическо изследване на спорните становища. Най-после, *реторическият* хоризонт разглежда аргументацията като „процес“ на убедителна комуникация, което често се постига посредством езиково красноречие.

От подобна изходна позиция докторантката разглежда дебатите по вотове на недоверие като вид „динамичен спор“, в който всяка група участници има първоначална *насока* за представяне на доводи. Тази насока, според авторката, е свързана с дълъг процес на *кодификация*, при който е необходима пълна съгласуваност на преследваната политика от страна на управляващите или опозицията. От тук – всяко разминаване в смисловата основа нарушава баланса и размива посланията, което от своя страна води до „олекване“ на аргументите.

Докторантката е акцентирала върху понятието „*аргументативна стратегия*“, намиращо израз в методически планирани действия, които оказват влияние върху изхода на дискусията в полза на някого, което се проявява в систематично, координирано и едновременно използване на възможностите в отделните стадии на спора. (Тук правя бележка на авторката, ако я приеме, че френския термин „*deliberation*“ е по-близък до „съгласие“, отколкото до „разискване“; т.е., може би най-точния превод би бил „съгласие чрез разискване“, което пък е съвсем близко до чуждицата „консенсус“, която политолозите използват.)

Във *втората част* на доктората акцентът на анализа пада върху парламентарната реторическа практика в България. Авторката е дефинирала за нуждите на своето изследване понятийната рамка за: „оратор“, „реч, и „аудитория“ в контекста на българската парламентарна

практика. Авторката правилно избира за централно понятието „вербално парламентарно взаимодействие“, изхождайки от функциите, целите и задачите на процедурата „вот на недоверие“: съответно да „контролира“ (роля на опозицията) или да „консолидира“ (роля на управляващото мнозинство), с присъщата задача да дискредитира правителството („целта на опозицията“) или да легитимира правителството („целта на управляващото мнозинство“).

Докторантката достига до важния извод, че в парламентарния дебат по вотовете на недоверие, където се упражнява контролната функция на парламента, „вербалното парламентарно взаимодействие“ се модифицира двустранно: първо, в основата на парламентарната процедура е конфликтът, зададен с искането за вот на недоверие; второ, вербалното парламентарно взаимодействие може да се консолидира както в редиците на управляващото мнозинство, така и в редиците на опозицията. Тъкмо между тези две нива на вербално взаимодействие протича дебатът по вот на недоверие.

По-нататък в научното си изследване авторката е очертала видовете парламентарни речи, на базата на целите, които те изпълняват: „представителни“, „делови“ и „контролни“. Добре е изяснен и въпроса за *стила* на политическото говорене. Подходящо внимание е отделено и на въпроса за диалогичността и публичността на парламентарната практика. Анализирани са разновидностите на „спора“: дебат, дискусия, диспут. Докторантката се опира на схващането, че парламентарния дебат предполага своеобразност на *комуникативната рамка*: ако на двата края са основните политически опоненти, то по средата е обществото, което представлява „буферът“ на диалогичността на преките участници. Парламентарният дебат, според авторката, се осъществява на институционално ниво, съобразен с функциите, механизмите и средствата на парламентарната конфигурация и е центриран върху специфичния обхват на речевото обсъждане, с присъщите му традиции, ритуали, процедури и лексика. Така, приема докторантката, най-добре се изгражда политическият образ и рейтинга на парламентарно представените политически сили.

Оригинално постижение на докторантката е анализирането на „парламентарния дискурс“ в контекста на „политическия дискурс“. Точно като такъв, той показва особени институционализирани дискурсивни черти и ритуализирани стратегии за взаимодействие, доколкото се придържа към(или заобикаля) някои специфични правила и ограничения. Авторката дефинира „парламентарният аргументативен дискурс“ като социална дейност, зависеща от езиковото взаимодействие между участниците в комуникативния процес. По своята същност той е „ораторски дискурс“, насочен към аудитория, от която се очаква да вземе решение, като прецени преимуществата и недостатъците на евентуален бъдещ „курс на действие“.

Третата част на изследването е посветен на конкретната парламентарна процедура по вот на недоверие в българската парламентарна практика. Представена е богата картина от факти, дадена е правна интерпретация, направена е аналитична и критическа оценка. Авторката е обработила огромен масив от информация, който ѝ гарантира представителност на данните и я е довел до обективност в направените изводи. Уместно е разгледан и акцентът върху дихотомията „власт/опозиция“.

Накрая авторката е приложила своя оригинална методика за практическа проверка на очертаните в началото хипотези. По мое мнение, добре са съчетани количественият и качествения контент анализ на стенограмите, които влизат в обсега на изследователския проект.

ВЪПРОСИ за публичната защита: *Първо, каква е разликата между „убеждение“, „убеждаване“ и „убеденост“? Второ, какво отличава „убеждаването“ от „манипулацията“?*

ОБОБЩЕН ИЗВОД: Представеният дисертационен труд е добре структуриран, прилежно изработен и прецизно оформен, което ми дава основание да обявя своето **становище**, че по време на публичната защита на *Виолета Ашикова*, като член на Научното жури ще *гласувам „ЗА“* присъждането ѝ на образователната и научна степен „доктор“.

20. 05. 2015 г.

доц. д-р Цветан Кулевски